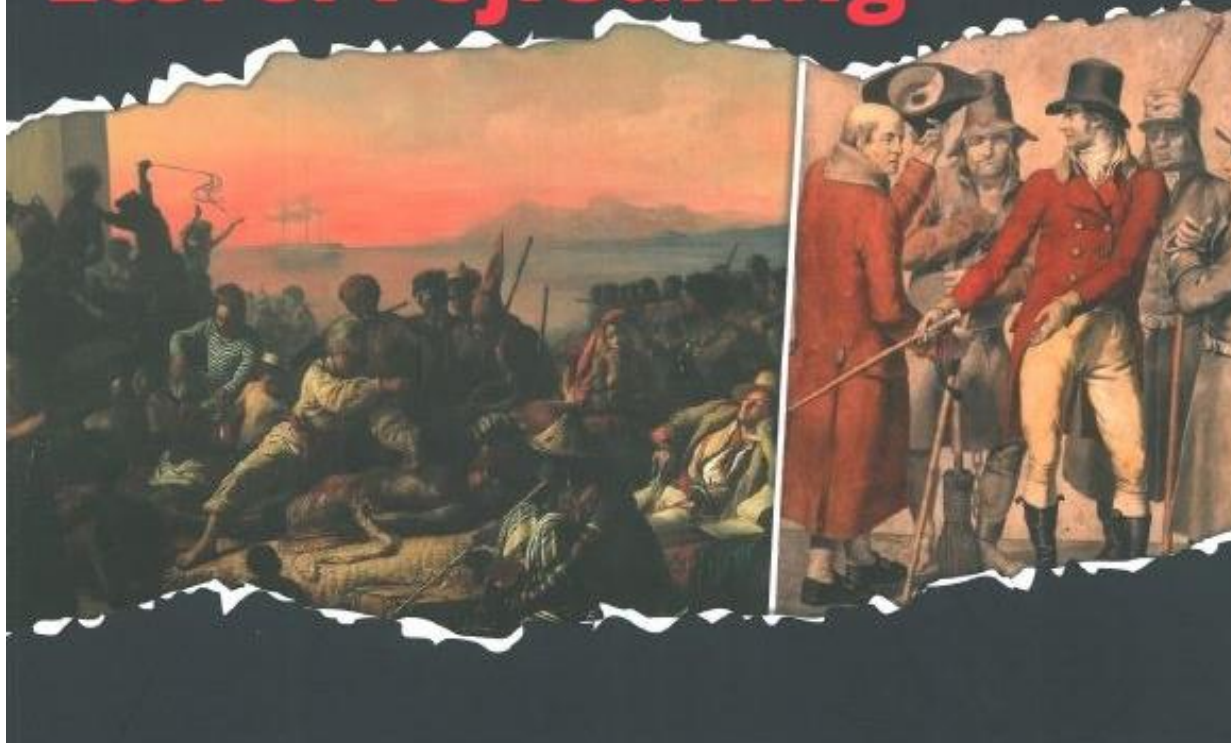

HistorieLab – Nationalt Videncenter for Historie og Kulturarvsformidling

DA DANMARK VAR EN SLAVENATION

- OM SLAVERIET OG DE VESTINDISKE
ØER FRA 1600-TALLET TIL NU

Lærervejledning

Udarbejdet af:

Rikke Alberg Peters, Christina Louise Sørensen og Jens Aage Poulsen

HISTORIE **LAB**

Nationalt Videncenter
for Historie- og Kulturarvsformidling

ISBN 978-87-997363-7-9

9 788799 736379 >

Lærervejledning: **Da Danmark var en slavenation**
 – om slaveriet og de Vestindiske Øer fra 1600-tallet til nu

© Forfatterne og Historielab – Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling, Stationsvej 14,
 7300 Jelling.

ISBN:

ISBN 978-87-997363-7-9

Tak til Jette Lang for gode råd.

Indhold

Om <i>Da Danmark var en slavenation</i>	3
Om bearbejdning af kilderne	4
Forenklede Fælles Mål	4
Tilrettelæggelse af undervisningen	6
Oversigt over de anvendte kilder	7
Billedoplysninger og kildespørgsmål:	
Kan en stat sælge noget af sit land?	9
Handel i 1500-1600-tallet	10
Danmark bliver kolonimagt	11
Livet i kolonien	13
Flere øer	14
Slavehandel	15
Oprør!	17
Storhedstiden under kronen	19
Slavehandlen problematiseres	20
Slaveriet ophæves	22
Fra frihed til fattigdom	24
Mod slaget – øerne efter 1848	27
Spor efter kolonitiden	27
De Vestindiske Øer 100 år efter salget	28
Supplerende materialer	29

Om *Da Danmark var en slavenation*

Da Danmark var en slavenation indeholder nogle gennemgående didaktiske elementer, som det ville være hensigtsmæssigt at kende til inden tilrettelæggelsen af undervisningsforløb.

Didaktiske principper

Bogen er kronologisk opbygget, således at eleverne først introduceres til forudsætningerne for slaveriet og den historiske udvikling, der lå til grund for Danmarks erhvervelse af kolonierne i Vestindien. Dernæst beskrives slavetransporten, forholdene på øerne, perioden op til og efter slaveriets ophør, og endelig hvad der skete i forbindelse med salget af øerne. Bogen afsluttes med to aktualiserende kapitler, der sætter fokus på sporene efter kolonitiden. Bogen kan læses eller gennemgås i sin helhed, men det er også muligt at udvælge og fokusere på enkelte kapitler, eventuelt suppleret af andet undervisningsmateriale. Alle kapitler er forsynet med en kort underrubrik, der introducerer til kapitlets indhold og fungerer som en appetitvækker. Flere af kapitlerne indeholder faktabokse, der forklarer særligt vanskelige begreber eller historiske forhold, der er ukendte for eleverne. Bogen lægger således op til, at eleverne kan arbejde selvstændigt med kapitlerne, og selvstændigt eller i grupper svare på arbejdsopgørelserne.

Til overvejelse

Bogen lægger op til, at eleverne gennem forskellige elementer forholder sig aktivt reflekterende til stoffet og relaterer det til den viden, de har erhvervet om emnet, eller til aktuelle problemstillinger og diskussioner. Dette gøres gennem de røde bokse med grublerikonet og overskriften *Til overvejelse*. Disse bokse indeholder spørgsmål, der frem for at lægge op til tjek af fakta-indlæring, snarere udfordrer eleverne tanke- og holdningsmæssigt. Spørgsmålene kan bruges individuelt af den enkelte elev til at tænke over det læste, men da mange af spørgsmålene lægger op til holdningsbaserede diskussioner eller fortolkning af personers handlinger, vil de være velegnede til gruppediskussioner eller til at tage op i fællesskab i klassen.

Spørgsmål til kilderne

I alle kapitler indgår der kilder. Til hver kilde er der åbne spørgsmål i grønne bokse, der skal træne eleverne i kildearbejde. Generelt er der fokus på fortolkning af kilderne, og der lægges typisk ikke op til færdige svar eller svar der kan googles. Ved nogle kilder er der fokus på at skærpe elevernes iagttagelses- eller refleksionsevne, andre steder lægger spørgsmålene op til, at der benyttes kildekritiske begreber såsom første-/andehåndskilder, troværdighed og ophavsmand, som forudsættes kendte af eleverne, eller som kan introduceres parallelt med arbejdet med de enkelte kilder.

Endvidere understøttes elevernes sproglige udvikling, idet nogle af kilderne er sprogligt eller forståelsesmæssigt udfordrende og kræver, at eleverne læser kildeteksten grundigt, eventuelt flere gange eller i fællesskab med en klassekammerat.

Endelig bygger nogle af kildespørgsmålene på de historiefaglige begreber brud og videreførelse, idet eleverne skal forholde sig til, om eksempelvis ændringer i lovgivningen førte til afgørende ændringer på kort eller lang sigt, eller om der (i det store hele) ikke skete forandringer over en længere periode. Et gennemgående tema i kildearbejdet er historiebrug, idet eleverne ofte skal forholde sig til, hvordan historikere og politikere og andre har omtalt og beskrevet den danske kolonihistorie, eller hvordan rejsereklamer betegner øerne.

Om bearbejdningen af kilderne

Som det fremgår af bogens kolofon, er kildeteksterne i *Da Danmark var en slavenation* sprogligt bearbejdede af pædagogiske hensyn. For at gøre teksterne umiddelbart læselige for elever i 7.-9. klasse, har vi valgt at tilpasse dem ved at dele lange sætningskonstruktioner op i kortere sætninger og visse steder omformulere ord, som vi har vurderet, er svære for eleverne at forstå. Endvidere har vi set os nødsaget til at forkorte kildeteksterne og fjerne passager, der kan virke forstyrrende for det fagligt-metodiske arbejde, som eleverne forventes at udføre, når de besvarer bogens opgaver. I disse tilfælde er de fraværende dele markeret med (...) i teksten. Bearbejdningen er foretaget med så stor respekt for originalkilden som muligt.

Herefter følger informationer om de tekster, som vi har lagt til grund for de skriftlige kildetekster i bogen. Bemærk, at oplysningerne om billedkilderne fremgår af billedoversigten på side 60 i selve bogen.

Forenklede Fælles Mål

I relation til læreplanen er nedenstående forslag til mål efter 9. klasse for arbejdet med *Da Danmark var en slavenation*.

Kompetenceområder og -mål	Færdigheds- og vidensmål
Kronologi og sammenhæng Eleven kan på baggrund af et kronologisk overblik forklare, hvorledes samfund har udviklet sig under forskellige forudsætninger	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan sætte begivenheders forudsætninger, forløb og følger i kronologisk sammenhæng • Eleven har viden om begivenheders forudsætninger, forløb og følger
	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan forklare hvorledes historisk udvikling i perioder var præget af kontinuitet og andre af brud • Eleven har viden om historisk udvikling
Kildearbejde Eleven kan vurdere løsningsforslag på historiske problemstillinger	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan udarbejde løsningsforslag på historiske problemstillinger med afsæt i udvalgte kilder • Eleven har viden om metoder til udarbejdelse af løsningsforslag
	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan målrettet læse historiske kilder og sprogligt nuanceret udtrykke sig mundtligt og skriftligt om historiske problemstillinger • Eleven har viden om komplekse fagord og begreber samt historiske kilders formål og struktur
Historiebrug Eleven kan forklare samspil mellem fortid,	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan redegøre for sammenhænge mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser

nutid og fremtid	<p>og fremtidsforventninger</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven har viden om sammenhænge mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser og fremtidsforventninger
	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan redegøre for brug af fortiden i argumentation og handling • Eleven har viden om funktion af historie i fortid og nutid
Til inspiration: Eksempler på færdighedsmål omsat til læringsmål	
<p><i>Eleven kan sætte begivenheders forudsætninger, forløb og følger i kronologisk sammenhæng</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan gøre rede for europæiske landes motiver til at skaffe sig kolonier • Eleven kan forklare koloniseringens konsekvenser på kort og længere sigt for Afrika, Danmark og kolonierne <p><i>Eleven kan forklare hvorledes historisk udvikling i perioder var præget af kontinuitet og andre af brud</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan fortælle om afgørende brud i dansk kolonihistorie • Eleven kan diskutere årsager til og konsekvenser af disse brud • Eleven kan give eksempler på samspil mellem kontinuitet og brud i dansk kolonihistorie 	
<p><i>Eleven kan udarbejde løsningsforslag på historiske problemstillinger med afsæt i udvalgte kilder</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan bruge læremidlets kilder med tilhørende spørgsmål til at supplere og nuancere læremidlets fremstilling • Eleven kan med brug af kilder belyse sammenhænge mellem årsager og konsekvenser, kontinuitet og forandring i begivenhedsforløb, der knytter sig til slaveriet og de Vestindiske Øer <p><i>Eleven kan målrettet læse historiske kilder og sprogligt nuanceret udtrykke sig mundtligt og skriftligt om historiske problemstillinger</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan besvare spørgsmålene i læremidlets kilder • Eleven kan mundtligt og skriftligt formidle den viden, der er tilegnet i arbejdet med læremidlets kilder 	
<p><i>Eleven kan redegøre for sammenhænge mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser og fremtidsforventninger</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan give eksempler på faktorer og sammenhænge, der har haft betydning for forandringer i fortællinger om slaveriet og Danmark som kolonimagt • Eleven kan argumenteret karakterisere og vurdere nutidens debat om Danmarks fortid som slavenation <p><i>Eleven kan redegøre for brug af fortiden i argumentation og handling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan give eksempler på brug af fortællinger om de Vestindiske Øer 	

- Eleven kan analysere og karakterisere eksempler på kommerciel og politisk brug af fortællinger om de Vestindiske Øer
- Eleven kan perspektivere fortællinger om de Vestindiske Øer til andre eksempler på historiebrug

Tilrettelæggelse af undervisningen

Som i arbejdet med andre forløb i historieundervisningen er det hensigtsmæssigt at tage afsæt i elevernes forhåndsviden om Danmarks rolle i slavehandelen og brug af de Vestindiske Øer som koloni. Emnet og dets problematikker kan evt. anslås med at lade klassen se klippet fra statsminister Lars Løkke Rasmussens nytårstale 2017 (<https://www.youtube.com/watch?v=ZgMe2tDaapw> - start 12:58 min), hvor han siger:

“Danmark er et særligt land. Og vi lever i et tæt samspil med resten af verden. Det har vi en lang tradition for. Desværre er den ikke lige ædel hele vejen. I år er det 100 år siden, Danmark solgte de Vestindiske Øer til USA. Og satte et punktum for et grusomt kapitel i vores historie. Mange af Københavns smukke gamle huse og palæer blev opført for penge tjent på slavers slid og udbytning på den anden side af jorden. Det er ikke en stolt del af Danmarkshistorien. Det er skamfuldt. Og det er heldigvis fortid. I nutiden kæmper danskere *mod* undertrykkelse. *For* frihed. Og det kan vi være stolte af.”

Læreplanen Forenklede Fælles Mål definerer historie som et problemorienteret fag. En klassesamtale med afsæt i Lars Løkke Rasmussens nytårstale kan føre til essentielle spørgsmål, der kan bearbejdes til en gennemgående problemstilling i forløbet. Eksempler på spørgsmål:

- Hvad er de Vestindiske Øer, som Danmark havde?
- Hvordan og hvorfor havde Danmark anskaffet sig øerne?
- Hvad mener statsministeren, når han taler om “et grusomt kapitel i vores historie”?
- Hvorfor havde man slaver på de Vestindiske Øer?
- Hvorfor gav slaveriet overskud?
- Hvorfor solgte Danmark de Vestindiske Øer?

Ved afslutningen af forløbet og som en del af evalueringen kan eleverne drøfte, hvordan de mener, at problemstillingen er belyst. For at nå dertil kan undervisningen organiseres på forskellige måder, fx: Eleverne kan følges ad i arbejdet med *Da Danmark var en slavenation*. På klassen kan samtale om brødtekst og billeder i de enkelte kapitler blandt andet med brug af spørgsmålene *Til overvejelse*. Herefter kan eleverne i grupper eller individuelt besvare spørgsmålene til kilderne.

En anden mulighed er, at læreren giver et overblik over historien om slaveriet og de Vestindiske Øer fra 1600-tallet til nutiden. Herefter fordeles eller eleverne vælger sig ind på delemner, som de arbejder med i grupper. Delemnerne kan defineres ud fra de spørgsmål, som er formuleret i begyndelsen af forløbet. Grupperne søger at besvare dem ud fra bogen og andre tilgængelige læremidler, herunder HistorieLabs kildebank <http://historielab.dk/til-undervisningen/kildebank/>. Delemnerne kan også fastlægges ud fra dispositionen af *Da Danmark var en slavenation*:

- Danmark anskaffer sig kolonien (side 5-16)
- Kolonien etableres (side 11-22)
- Oprør og gode tider (side 23-36)
- Slavernes frigivelse (side 37-48)
- Fra salget af øerne til nutiden (side 49-58)

Et tredje forslag er et rent problemorienteret tilrettelagt forløb. Efter en introduktion, der sigter på at vække elevernes interesse og nysgerrighed, arbejder eleverne i grupper, hvor de stiller spørgsmål til emnet slaveriet og de Vestindiske Øer. Disse spørgsmål bearbejder grupperne med vejledning fra læreren til egentlige problemstillinger. De valgte problemstillinger søger grupperne at få belyst ved hjælp af bogen *Da Danmark var en slavenation*, HistorieLabs kildebank <http://historielab.dk/til-undervisningen/kildebank/> og andre tilgængelige læremidler. Vælger man at arbejde problemorienteret, kan der hentes yderligere inspiration fra lærervejledningen til kildebanken om slaveriet og de Vestindiske Øer http://historielab.dk/wp-content/uploads/2016/12/Lærervejledning_forløb_ny-1.pdf.

Oversigt over de anvendte kilder

Kapitel 2: Handel i 1500-1600-tallet

Kilde 1 er et uddrag af Johann Heinrich Gottlob von Justi, <http://historievg2.cappelendamm.no>.

Kapitel 3: Danmark bliver kolonimagt

Kilde 1 er en servingekontrakt fra 1682, Rigsarkivet.

Kilde 2 er et uddrag fra Fr. Krarup: *Jørgen Iversen (Dyppel)*. Det Kongelige Bibliotek 1891.

Kilde 3 er et uddrag af J.O. Bro-Jørgensen: *Dansk Vestindien indtil 1755*. 1966.

Kilde 4 er et uddrag fra Fr. Krarup: *Jørgen Iversen (Dyppel)*. Det Kongelige Bibliotek 1891.

Kapitel 4: Livet i kolonien

Kilde 1 er et uddrag af en genudgivelse af J.L. Carstens: *En Almindelig Beskrivelse om alle de Danske, Americanske eller West-Indiske Ey-Lande*. 1981.

Kilde 2 er et uddrag af Johan Reimer Haagensens: *Beskrivelse over Eilandet st. Croix*, 1758, s. 63 ff. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker.

Kilde 3 er et uddrag af Guvernør Gardelins reglement af 5. september 1733. Et uddrag af reglementet kan findes i Leif Calundan et al.: *Danskernes slaver. Kolonisation og slavehandel ca. 1650-1850*, 1. udgave, 1. oplag, 2003. Forlaget Pantheon, s. 94-95.

Kapitel 5: Flere øer

Kilde 1 er et uddrag af Bro-Jørgensen: *Dansk Vestindien indtil 1755*, 1966

Kilde 2 er et bearbejdet uddrag af Mirjam Louise Hvid: *Serving og straffefanger i Dansk Vestindien 1671-1755*, 2006, s. 34. Oprindeligt fra Rigsarkivet. Vhk 292. Bogholderens kopibøger 1739-46. Brev til konferenceråd Friderich Rostgaard fra kompagniets bogholder P. Mariager. s. 152

Kapitel 6: Slavehandel

Kilde 1 er en udgave af *Specifikation over udskibede og døde slaver 1778-1782*. Kilden er lånt fra Rigsarkivet kildepakker. Link: <http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske->

[slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236392!](http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236392)

Kilde 2 er en udgave af en *Skibsprotokol fra skibet Christiansborg, 1.juni-18.juni, 1775*. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker. Link: [http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236392!](http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236392)

Kilde 3 er et uddrag af Johan Reimer Haagensens: *Beskrivelse over Eilandet st. Croix, 1758*. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker.

Link: [http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236394!](http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236394)

Kilde 4 er en udgave af Paul Edmann Iserts: *Reise nach Guinea und den Karibäschen Inseln in Columbie, 1788*. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker.

[http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236394!](http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236394)

Kilde 5 er et uddrag af Andreas Riegelsen Bjørn: *Tanker om Slavehandelen. Resultater efter lagttagelser og mangeaarige Erfaring, 1792*. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker. Link:

[http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236396!](http://tikitoki.skoletube.dk/timeline/entry/169213/RIGSARKIVET-Den-danske-slavehandel-Kilder-til-Folkeskolen/#vars!panel=1236396)

Kapitel 7: Oprør!

Kilde 1 er et uddrag fra Sophie Petersen: *Danmarks Gamle Tropekolonier*, H. Hagerup, København 1946, side 310-313.

Kapitel 8: Storhedstiden under kronen

Kilde 1 er et uddrag af Johannes Brøndsted: *Vore Gamle Tropekolonier*, Westermanns Forlag, 1966 (1. oplag 1952), s. 114-119.

Kilde 2 er billede af et sukkerkogehus i Antigua, Britisk Vestindien, fra 1823. Billedet er fra Scanpix, men kan også findes på wikimedia.

Kapitel 9: Slavehandelen problematiseres

Kilde 1 er et uddrag af *brev fra Ernst Schimmelman til svogeren Fritz Rewentlow*. Kilden er lånt fra "Danskernes slaver. Kolonisation og slavehandel ca. 1650-1850" af Calundan et. Al., 1. udgave, 1. oplag, 2003. Forlaget Pantheon, s. 138.

Kilde 2 er et uddrag af *Forordning om Neger-Handelen af 16. marts 1792*. Originalkilden findes på Rigsarkivet. Link:

http://kildepakker.sa.dk/undervisning/wpcontent/uploads/sites/12/2015/02/tl_slavehandel_11_lsv_Afskaf_felseAfSlavehandel.pdf

Kapitel 10: Slaveriet ophæves

Kilde 1 er et uddrag af: Algreen-Ussing: *Kongelige Reskripter og Resolutioner, Reglementer, Instruxer og Fundsatser samt Kollegialbreve.... For Aaret 1847*, s. 181-182, Kjøbenhavn, 1853.

Kilde 2 er et uddrag af en artikel fra avisen *Fædrelandet*, d. 18.08.1848. Link:

http://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/avis/record/doms_aviser_page%3Auuid%3A52719422-2623-48a8-a5a5-1d7138b312d0/query/scholtens%20fjernelse

Kapitel 11: Fra Frihed til fattigdom

Kilde 1 er et uddrag af artiklen: "*Privilegier og rettigheder som slave og fri – emancipationen på St. Jan*" af Karen Fog Olwig i bogen: "Fra slaveri til frihed. Det dansk-vestindiske slavesamfund 1672-1848" af Per Nielsen (red.), Nationalmuseet 2001, side 107. Kilden er lånt fra Rigsarkivet.

Kilde 2 er et uddrag af *arbejdsreglementet af 26. januar 1849, Labour Act of 1849*. Link:

http://www.vgskole.net/prosjekt/slavrute/general/octroi_dk.htm

Kapitel 12: Mod salget – øerne efter 1848

Kilde 1 er en check fra salget af De Dansk Vestindiske Øer. Kilden er lånt fra www.danmarkshistorien.dk

Originalkilde findes på Statens Arkiver.

Kapitel 13: Spor efter kolonitiden

Kilde 1 er et uddrag af J.P. Espersen og J. Gr. Pinholt: *Den vide Verden. Geografiske Læsestykker IV. Sønderjylland og vore Atlanterhavsøer samt lidt Astronomi*, C. Schønemanns Forlag, 1913

Kapitel 14: De Vestindiske Øer 100 år efter salget

Kilden er et uddrag af en artikel fra Jyllands-Posten Premium onlineavis 12. oktober 2016.

Billedoplysninger og kildespørgsmål

Det følgende er disponeret efter bogens kapitler. Her er der forslag til, hvordan man kan komme i gang med kapitlet. Der er supplerende oplysninger om en stor del af bogens billeder og forslag til svar på kildespørgsmålene samt bud på refleksionsspørgsmålene "Til overvejelse".

Kan en stat sælge noget af sit land?

Side 5-6

I gang med kapitlet

Det er oplagt at drøfte begreber som stat og koloni og heri inddrage spørgsmålet i kapiteloverskriften. Desuden er det hensigtsmæssigt at samtale om den geografiske placering af de Vestindiske Øer m.m.

Side 6 er et kort over den såkaldte trekantshandel, som er blevet betegnelsen for den transatlantiske handel i 1600-1700-tallet. Læreren kan fortælle, at det var en fordel for tidens europæiske sejlskibe at følge denne rute. Passatvinde hjalp skibene mod Afrika, og de fremherskende ækvatoriale havstrømme førte skibene fra Afrika mod Caribien og Syd- og Nordamerika. Herfra hjalp Golfstrømmen sejlskibe mod Europa.

Om billederne

Side 5

Maleri af ukendt kunstner fra begyndelsen af 1800-tallet. Havnen, eller rettere anløbsstedet, ligger på nordsiden af Skt. Croix med fæstningen i forgrunden.

Handel i 1500-1600-tallet

Side 7-10

I gang med kapitlet

Det er en fordel, at eleverne forstår begreber som frihandel vs. merkantilisme. På klassen kan man drøfte fordele og ulemper ved de to systemer – for eksempel ved at drage paralleller til diskussionen i dag om fordele og ulemper ved den globaliserede frihandel.

Om kilderne

Kilde 1 – Merkantilismen (side 8)

Kilden er et bearbejdet uddrag af den tyske økonom Johann Heinrich Gottlob von Justi (1717–1771) beskrivelse af merkantilismens principper. Her hentet fra <http://historievg2.cappelendamm.no>.

- *Hvad er kildens begrundelse for, at en stat bør føre merkantilistisk politik?*
At et land anses for velhavende, hvis det (staten) råder over så store mængder af guld og sølv som muligt.
- *Hvilke forskelle er der mellem frihandel og merkantilisme?*
Ved frihandel forsøger man (staterne) at fjerne forhindringer for at handle mellem landene. Her ses vareudveksling som en fordel. I en merkantilistisk økonomisk politik er det vigtigt, så mange varer som muligt fremstilles inden for landets grænser, og så få midler (guld og sølv) anvendes på at købe importvarer.
- *Hvorfor mon Danmark og andre europæiske stater ikke længere fører merkantilistisk politik?*
Især efter 2. Verdenskrig har de fleste af verdens lande set den økonomiske fordel ved frihandel. På klassen kan evt. drøfte de udfordringer, som frihandel også kan have. For eksempel ved at industriarbejdspladser flyttes til lande, hvor lønnen er lavest.
- *Overvej hvad der ville ske, hvis Danmark og andre europæiske stater genindførte merkantilistisk politik.*
Kan tilrettelægges som et (historisk) scenarie. Det kan være en fordel at drøfte med afsæt i enkelte kendte varer, som henholdsvis importeres til og eksporteres fra Danmark.

Til overvejelse

Side 8

- *Hvorfor blev Amerika og Caribien kaldt Vestindien?*
Hvis eleverne har arbejdet med Columbus, husker de måske, at han var overbevist om, at øerne, han nåede til i Caribien, var i nærheden af Indien. På Columbus tid rejste man mod øst over land for at nå til Indien. Derfor var det logisk, at når man sejlede mod vest, kom man til Vestindien.
Amerika er opkaldt efter den italienske opdagelsesrejsende Amerigo Vespucci. Det blev brugt første gang som betegnelse for Nord- og Sydamerika på et kort fra 1507.

Om billederne

Side 7

I 1607 førte den engelske kaptajn Christopher Newport (1561–1617) tre skibe med nybyggere til Virginia i

Amerika, hvor han grundlagde bosættelsen Jamestown.

Side 9

Kortet fra 1700-tallet viser den befæstede handelsstation Trankebar i Indien. Til højre ses fæstningen Dansborg. Bemærk de lige gader, der efter model fra blandt andet fæstningsbyen Fredericia gjorde det muligt hurtigt at flytte soldater og kanoner fra den ene side af byen til den anden. Læg også mærke til de danske gadenavne.

Side 10

Udsnit af maleriet Fort Christiansborg, som sandsynligvis er malet af den britiske maler G. Webster, der besøgte Vestafrika omkring år 1800. Fortet ligger på en fremspringende klippe og havde ikke en havn. Hvis man i 1700-1800-tallet skulle hertil med skib, måtte skibet ligge for anker uden for fortet. Herfra roede man i både eller kanoer ind til selve fortet.

Danmark bliver kolonimagt

Side 11-16

I gang med kapitlet

I dag mener vi, at alle, mænd som kvinder og fattige som rige, er ligeværdige som mennesker. Det gjorde man ikke i 1600-1700-tallet, hvor der var afgørende forskelle i menneskers rettigheder. Fx var en stor del af den danske befolkning fæstebønder, som på en række områder var underlagt de godsejere, der ejede fæstegårdene. Tugthusfanger havde absolut ingen rettigheder og blev omtalt som slaver. Forskellen mellem de laveste i samfundet og slaverne var altså ikke så stor. Klassen kan drøfte, om det spillede en rolle for, at mange i 1600-1700-tallet syntes, at slaveriet var i orden.

Om kilderne

Kilde 1 – Servingekontrakt (side 12)

Kilden er fra Statens Arkiver (Rigsarkivet).

- *Hvilke rettigheder og pligter har servingen?*
Han har ingen egentlige rettigheder i forhold til det arbejde, der skal udføres. Til gengæld skal servingen udføre det arbejde, som kompagniet forlanger.
- *Hvilke rettigheder og forpligtigelser har kompagniet?*
Kompagniet skal sørge for mad, husly og beklædning og råder til gengæld fuldt og helt over servingens arbejdskraft.

Kilde 2 – Straffefangerne (side 13)

Kilden er et bearbejdet uddrag fra Fr. Krarup: *Jørgen Iversen (Dyppel)*. Det Kongelige Bibliotek 1891.

- *Hvilken opfattelse har Jørgen Iversen af straffefangerne?*
At de grundlæggende er dovne og dårlige mennesker, hvis adfærd ikke kan forbedres.
- *Hvad fortæller det om tidens syn på forbrydelse og straf?*
Fysisk straf var det eneste, der hjalp over for dovne og dårlige mennesker.

Kilde 3 – Varer til Danmark (side 15)

Fra J.O. Bro-Jørgensen: *Dansk Vestindien indtil 1755*. 1966.

- *Hvad fortæller kilden om produktionen på plantagerne på Skt. Thomas?*
Sukker- og tobaksproduktionen udgjorde mængdemæssigt den største produktion. Læreren kan fortælle, at indigo var et farvestof, der blev brugt til indfarvning af tekstiler. Det blev udvundet af planter, der vokser i tropene.
- *Hvad kan være forklaringen på, at mængden af varer var mindre ved ankomsten til København?*
Sejlturen fra de Vestindiske Øer til København varede måneder. Nogle varer blev ødelagt af havvand. Noget blev stjålet eller solgt undervejs.
- *I dag kan en almindelig lastbil med anhænger transportere ca. 40 tons. Hvor mange lastbiler skal der til for at transportere sukkeret, der ankom til København?*
9-10 lastbiler.
- *Hvad fortæller det om sukkerforbruget og prisen på sukker i sidste del 1600-tallet?*
I 2016 spiste den danske befolkning 165.000 tons sukker. Sukkerforbruget var i 1600-tallet betydeligt lavere – og meget dyrt.

Kilde 4 – Besværlige slaver (side 15)

Kilden er et bearbejdet uddrag fra Fr. Krarup: *Jørgen Iversen (Dyppel)*. Det Kongelige Bibliotek 1891.

- *Hvorfor mener Iversen, at de pågældende sorte er særligt besværlige?*
De sorte kan begå selvmord ved at holde vejret – og de tror, at de på den måde kan vende hjem til deres fædreland.
- *Hvad viser kilden om synet på de sorte i slutningen af 1600-tallet?*
Der er ingen empati med slaverne. Iversen anviser kun en måde, der kan forhindre dem i at begå selvmord.
- *Kan du, ud fra det du har læst eller ved i forvejen, forklare den opfattelse?*
Hvis man synes, at slaveriet er i orden, må man distancere sig fra mennesker, der er slaver.

Til overvejelse**Side 14**

- *Hvilken situation mener du, at man skulle være i for at skrive under på en servingekontrakt?*
Man skulle være meget fattig, og der skulle ikke være udsigt til at få et bedre liv i Danmark. En anden situation kunne være, at man havde begået en forbrydelse, som endnu ikke var opdaget, og at det så gjaldt om at komme væk fra Danmark.
- *Tror du, at den danske stat havde nemt ved at få folk til at flytte til kolonien og bosætte sig?*
Nej. Det skyldtes, at der var stor risiko for at dø både under sejladsen og af sygdomme, når man var ankommet til kolonien.

Om billederne**Side 11**

Litografi fra 1760 af det danske fort Christiansborg på Afrikas vestkyst. Til højre er afbildet udposten fort Prøvestenen. Nu er den udbyggede fæstning Osu i Accra sæde for Ghanas regering.

Side 13

Straffefanger, der var indsat i tugthuse, blev kaldt slaver. Billedet fra 1807 er fra Københavns Bymuseum.

Side 14

Billedet er fra Jean Baptiste Du Tertre: *Historie Generale des Antilles Habitees par les Francois*, der udkom i 1669. Bogen handler om franskmænd, der boede i Caribien, og billedet viser, hvordan tobaksblade behandles.

Side 16

Graveringen fra 1725 viser slaver, der arbejder med at udvinde sukker på en plantage i Vestindien. I forgrunden ses bundter med sukkerrør. De knuses i en mølle, der trækkes af okser. I renden føres de knuste rør til gryderne (til højre i billedet), hvor væsken koges og raffineres.

Livet i kolonien

Side 17-20

I gang med kapitlet

Klassesamtale om maleriet der er gengivet side 17. Hvad skal det fortælle om personerne, der er afbildet? Man kan også drøfte forklaringer på de store forskelle, der var på de forskellige grupper på de Vestindiske øer.

Om kilderne

Kilde 1 – Plantageslaver (side 18)

Kilden er et bearbejdet uddrag af en tekst fra 1740'erne, her fra en genudgivelse J.L. Carstens: *En Almindelig Beskrivelse om alle de Danske, Americanske eller West-Indiske Ey-Lande*. 1981.

- *Hvor har ophavsmanden sin viden om slaverne fra?*
Ophavsmanden (J.L. Carstens) er selv plantageejer og i teorien førstehåndsvidne. Det er dog tvivlsomt, om han selv har overværet de handlinger, som han tilskriver slaverne. En del er formentlig rygter.
- *Overvej troværdigheden af hans beskrivelse af slavernes religion og adfærd.*
Troværdigheden er tvivlsom. De sortes påståede handlinger og beskrivelsen af deres religion er farvet af ophavsmandens grundlæggende opfattelse af de sorte, fx "grovere og vildere", morderagtige og djævlaegtige" og "egenrådige og tyranniske".
- *Hvad viser kilden om europæernes syn på de sorte?*
Læreren kan lægge op til en drøftelse af repræsentativitet. Måtte man som plantageejer, der brugte slaver som arbejdskraft nødvendigvis lægge en distance til de sorte?

Om billederne

Side 17

Omkring 1773 malede Lorenz Lönberg dette maleri af politikker og købmand Heinrich Carl von Schimmelmann (1724-1782) og et portræt af hans hustru Caroline Tugendreich og en sort slave. Schimmelmann ejede de fire største plantager på de Vestindiske Øer med i alt 4-500 slaver. Schimmelmann

blev en af de rigeste mennesker i Danmark. Ud over flere palæer i Danmark ejede han flere godser. I tidens løb tog han flere slaver med til Danmark, hvor de arbejdede som tjenere.

Side 19

Den farvelagte illustration viser slaver, der straffes i den hollandske koloni Surinam i Sydamerika. Billedet er fra Jules Ferrario *Le Costume Ancien et Moderne*, der udkom omkring 1820. Bogen handler om, hvordan man går klædt rundt om i verden. At slaverne straffes er altså ikke hovedmotivet.

Side 20

Billedet af Kaptajn Kidd med sine sørøverskatter er en illustration udført af den amerikanske illustratør og forfatter Howard Pyle, og som blev brugt i børnebog om sørøvere, han sammen med en anden skrev i begyndelsen af 1900-tallet. Kaptajn William Kidd (1645-1701) var oprindeligt ansat af den engelske stat til at jage pirater, men begyndte selv at plyndre skibe. I 1698 blev han fængslet, og i 1701 blev han hængt i Newgate fængslet i London. Der er mange myter om Kaptajn Kidd som sørøver, og der er skrevet skrevet fiktion og lavet film om hans påståede bedrifter.

Flere øer

Side 21-22

I gang med kapitlet

Eleverne kan nævne eksempler på, hvordan en stats landområde er blevet til. Hvad har bestemt grænserne? Kan en stat i dag udvide sit territorium på samme måde som Danmark fik Skt. Jan og Skt. Croix i begyndelsen af 1700-tallet?

Om kilderne

Kilde 1 - Kongens flag på Skt. Jan (side 21)

Kilden er et bearbejdet uddrag fra J.O. Bro-Jørgensen: Dansk Vestindien indtil 1755. 1966.

- *Hvorfor mon kongen bliver omtalt som "allernådigst"?*
Kongen er enevældig og tituleres også som "konge af Guds nåde"
- *Drøft andre eksempler fra historien, hvor en konges eller en stats flag har spillet en afgørende rolle.*
Ekspeditioner til fjerne egne har ofte placeret deres lands flag på målet. Eksempelvis Rusland på Nordpolen.
- *Hvorfor var et fort mon vigtigt?*
Det var dels nødvendigt for at kunne forsvare sig mod andre lande, der ville tage øen, og dels for at beskytte øen mod angreb fra sørøvere.

Om billederne

Side 22

Peter von Scholtens bror Frederik tegnede og malede flere billeder fra de Vestindiske Øer. Den farvelagte tegning forestiller Frederiksted på Skt. Croix. I forgrunden til venstre har Frederik von Scholten afbildet sig

selv med skitseblok og en slave, der holder en paraply, som skåner ham mod solen. Til højre en anden slave, der holder hans hest. På tegningen ses marker, sukkermølle og sukkerkogeri. I midten ses Frederiksted. Plantagen La Grange ses på toppen af bakken.

Slavehandel

Side 23-28

I gang med kapitlet

Det er hensigtsmæssigt at samtale om den geografiske placering af de danske besiddelser på den afrikanske østkyst. Her er det oplagt også at tale om, hvor lang tid det tog at rejse fra henholdsvis Danmark til Afrika og fra Afrika til Vestindien – og hvad det betød, når man var henholdsvis sømænd på et af de store skibe eller en slave i skibets lasterum. Her kan man med fordel inddrage rationslisten på s. 24 og billedet af lasteplanen på s. 25, og tale om forholdene for de sorte ombord – evt. med inddragelse af tabellen over dødeligheden på de danske skibe, kilde 1 s. 26.

Man kan også vise klip fra filmen "Rødder" (Roots), der viser en umenneskelig behandling af de afrikanske slaver ombord på et slaveskib, der sejlede mod Amerika. Søg på Roots på Youtube, fx "Roots "Kunta" Transform Humans into Livestock", "Roots "Kunta" Agonizing Odyssey to the New World" eller her: <http://historielab.dk/til-undervisningen/kildebank/til-elever/triggere-til-elever/4-ombord-7-9-klasse/>

Om billederne

Side 23

Et tryk af en slavetransport i Afrika. Billedet er fra Creative Commons.

Læg mærke til den sorte slavehandler, kaldet "slavehaler", som med et europæisk gevær på ryggen leder de tilfangetagne afrikanere. De afrikanske slaver, som blev købt af de danske handelsskibe, kom fra stammer i det østlige Afrika. Slaverne var ofte fanger fra krige mellem rivaliserende stammer og kongedømmer, som blev ført ud til kysten, hvor de blev solgt videre. Billedet er fra 1880, altså efter de vigtigste slavenationer havde forbudt både slavehandel og slaveriet.

Side 24

Maleri af slavehandel i Afrika. Billedet er fra Wikimedia Commons.

Læg mærke til, at billedet er fra 1833, hvor flere nationer havde forbudt den transatlantiske slavehandel. Maleriet forestiller en slavehandelsscene ved en afrikansk kyst: til venstre er en hvid sømand i gang med at brændemærke en bagbundet slave, i midten bliver en slave undersøgt før salget, og til højre ses den hvide handelsmand, dovent henslængt, og en sort person, der ryger pibe; sandsynligvis en afrikansk slavehandler.

Side 25

Lasteplan for slaveskib. Billedet er fra Museet for Søfart.

Billedet forestiller forskellige udsnit af det engelske slaveskib "Brookes", hvor man kan se, hvor tæt slaverne har ligget i lastrummene, skulder ved skulder. Nogle samtidige beretninger og billeder viser også, at slaver i nogle tilfælde nærmest var stablet ovenpå hinanden i lastrummene – i 2-3 måneder af gangen.

Danske slaveskibe har været lastet på lignende vis, for at maksimere profitten.

Om kilderne

Kilde 1 - Specifikation over udskibede og døde slaver 1778-1782 (side 26)

Kilden er en bearbejdet udgave af *Specifikation over udskibede og døde slaver 1778-1782*. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker.

Kilde 2 - Skibsprotokol fra Christiansborg (side 26)

Kilden er en bearbejdet udgave af en *Skibsprotokol fra skibet Christiansborg, 1.juni-18.juni, 1775*. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker.

Kilderne er en del af en række dokumenter, som blev udfærdiget af en slavehandelskommission, som blev nedsat i årene før den transatlantiske slavehandel blev forbudt i Danmark (1792). Formålet var bl.a. at indhente oplysninger om de økonomiske implikationer ved et forbud mod handelen. I gennemsnit døde 16 % eller omkring hver sjette slave under overfarten.

- *Hvorfor tror du, at skibets kaptajn skulle føre protokol over, hvor mange slaver, der døde – og blev født – undervejs.*
Hver slave repræsenterede en værdi; dels slavens købspris i Afrika og dels den (forhåbentlig højere) salgspris, som slaven ville indbringe ved ankomsten til Vestindien. En død slave betød tabt fortjeneste, mens en fødsel ombord potentielt kunne betyde en ekstra indkomst. Kaptajnen førte protokol for slavernes ejere, eksempelvis det danske Vestindisk- guineisk Kompagni, så de kunne holde øje med deres handelsvare slaverne.
- *Hvad skete der ifølge protokollen den 13. juni?*
Slaver blev bragt op på dækket, fik ekstra mad og blev ”shinet op” med indsmøring af olie.
- *Hvorfor tror du, at slaverne fik ekstra mad og blev barberet den 13. juni?*
Skibet har været tæt på sit bestemmelsessted i Vestindien, hvor slaverne skulle sælges, derfor lod man slaverne, der ofte havde ligget i lænker i måneder ad gangen i lastrummene og lidt under sparsomme mad- og vandrationer, komme op på dækket. Her kunne eller skulle de bevæge sig, og blev gjort i stand, således at de kunne være præsentable på den kommende salgsdag i Vestindien.
- *Hvad tror du, at der skulle ske med slaverne efter den 18. juni, hvor de fik brændevin og blev sat til at ”danse og springe”?*
Slaverne får endnu engang lov at komme på dækket, hvor de bliver sat til at motionere. Skibet ankom til Christianssted på Skt. Croix d. 15., og den kommende slaveauktion, hvor slaverne skulle sælges, har nok været nært forestående.

Kilde 3 Beskrivelse af en slaveauktion I (side 27)

Kilde 3 er et bearbejdet uddrag af Johan Reimer Haagensens: *Beskrivelse over Eilandet Skt. Croix, 1758*. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker.

Kilde 4 Beskrivelse af en slaveauktion II (side 27)

Kilde 4 er en bearbejdet udgave af Paul Edmann Iserts: *Reise nach Guinea und den Karibäschen Inseln*

in Columbie, 1788. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker.

- *Sammenlign de 2 tekster og find ligheder og forskelle.*
De to tekster handler begge om slaveauktioner i Vestindien, men fra 2 vidt forskellige synspunkter. Ifølge Haagensen foregår salget under rolige forhold, og slaverne følger glade med deres nye ejere. Iserts beskriver derimod de hvide plantageejere meget negativt, og han har sympati med slaverne.
- *Hvorfor bliver slaverne solgt i den rækkefølge, Haagensen beskriver?*
Rækkefølgen viser slavernes værdi, hvor mandlige slaver var de mest værdifulde.
- *Hvem var Haagensen og Isert, og hvad lavede de i Vestindien?*
Haagensen var plantageejer. Isert var læge og rejste til de danske besiddelser i Afrika og Vestindien. Isert var stærkt kritisk over for de forhold, som de sorte levede under i Vestindien og Afrika, og han talte for at lave plantagedrift i Afrika for at undgå udførslen af de sorte fra Afrika.
- *Hvilken holdning til slaveri og slavehandel tror du, at henholdsvis Haagensen og Isert havde.*
Haagensen var ikke kritisk over for slavehandelen og ejede selv slaver.

Kilde 5 Riegelsen Bjørn om slavehandelen (side 28)

Kilde 5 er et uddrag af Andreas Riegelsen Bjørn: *Tanker om Slavehandelen. Resultater efter lagttagelser og mangeaarige Erfaring, 1792*. Kilden er lånt fra Rigsarkivets kildepakker.

- *Hvem var Andreas Riegelsen Bjørn, og hvilken funktion havde han i Guinea?*
Han var guvernør eller øverstbefalende, over de danske besiddelser i Afrika.
- *Hvad fortæller teksten om Bjørns syn på Afrika?*
Ifølge Bjørn var Afrika et uciviliseret og barbarisk kontinent.
- *Hvad mente Bjørn var forskellen på at være sort i Afrika og sort i Vestindien?*
Bjørn mente, som mange i samtiden, at de sorte trods alt fik en bedre skæbne, når de blev sendt til Vestindien, frem for at blive i det uciviliserede Afrika. De sorte i Vestindien havde muligheden for at blive "nyttige mennesker" i deres arbejde for de hvide, og deres omgang med de hvide, moralske mennesker betød et bedre liv.
- *Teksten er fra 1792, det samme år, som Danmark forbød slavehandelen. Tror du, det har haft nogen betydning for Bjørns motiver for at skrive teksten?*
Det kan diskuteres. Det, at den danske konge og hans regering havde forberedt et forbud mod slavehandelen i årene forinden, kan have været et motiv for dette forsvar af slaveriet fra guvernøren, hvis arbejde bestod i at sikre slavehandelen på Afrikas kyster.

Oprør!

s. 29-31

I gang med kapitlet

Det er oplagt at tale om, hvordan fordelingen af sorte og hvide var på øerne – se her:

<http://historielab.dk/til-undervisningen/kildebank/til-elever/vestindienkildebank/arbejde-og-slaveliv/fordeling-paa-oerne/> og se side 30 i bogen for fordelingen af sorte og hvide specifikt på Skt. Jan i

året for oprøret. Her kan man med fordel tale om, hvordan meget få hvide kunne beholde magten over så

mange sorte.

Man kan tale om, hvorfor de sorte gjorde oprør i 1733, eller prøve at komme med bud på, hvorfor de sorte ikke oftere gjorde oprør på øerne.

Om billederne

Side 30

Billede af slaveoprør på Haiti. Billedet er fra Wikimedia Commons.

Billedet forestiller et haitiansk slaveoprør, der fandt sted omkring 1800, som dog skete en del senere end det omtalte slaveoprør i dette kapitel (1733). Billedet er dog et eksempel på den måde, hvorpå slaveoprør blev portrætteret; vilde sorte, som dræber de hvide koloniherrer. Der var en udbredt frygt for slaveoprør blandt de hvide på de danske øer, jævnfør Guvernør Gardelins slavereglement fra 1733, som findes i bogen side 18.

Side 31

Billede af slaveoprør på Jamaica. Billedet er fra Scanpix.

Igen et billede fra et slaveoprør, hvor de sorte oprørere er i gang med at bryde døren ind – måske til hvide, som gemte sig derinde!?

Om kilderne:

Kilde 1 (side 30)

Kilden er et bearbejdet uddrag fra Sophie Petersen: *Danmarks Gamle Tropekolonier*.

- *Er Sophie Petersen en god kilde til, hvad der skete under oprøret i 1733?*
Her lægges der op til kildekritisk arbejde med teksten. Sophie Petersen skriver sin bog mere end 200 år efter oprøret skete; hun derfor sine oplysninger fra andre.
- *Tror du at Sophie Petersen var positiv eller negativ overfor oprøret? Find eksempler i teksten.*
Sophie Petersen bruger en række formuleringer, der kunne tyde på, at hun ikke er særligt positiv overfor oprøret; "medsammensvorne", "de rasende slaver trængte ind i hjemmet dræbte beboerne og ødelagde..." , "mishandlet og myrdet" og "vilde negerflok".

Til overvejelse

- *Hvorfor tror du, at Frankrig gerne ville hjælpe Danmark med at nedkæmpe oprøret?*
Frankrig havde solgt øen Skt. Croix til Danmark få måneder inden oprøret brød ud på Skt. Jan, så man var nok i forvejen på god fod med franskmændene. Samtidig har Frankrig, som kolonimagt i Caribien, måske også haft interesse i, at et slaveoprør på en anden kolonimagts ø blev nedkæmpet. På den måde har man måske statueret et eksempel for slaverne på de franske øer, der var i øvrigt også oprør på de franske øer i 1770'erne og igen omkring 1800, hvor sidstnævnte endte med en sejr til de sorte og oprettelsen af republikken Haiti.
- *Diskutér i grupper, hvad der måske kunne være sket, hvis man ikke havde fået nedkæmpet oprøret?*
Man kunne måske forestille sig, at det havde ført til oprør på de andre øer, eller at øen var blevet et "fristed" for slaver, der stak af for deres ejere.

Storhedstiden under kronen

s. 32-35

Om billederne

Side 32

Billede af plantagen *La Grange*, Skt. Croix. Billedet er fra Museet for Søfart.

Plantagen La Grange var den største og mest frugtbare plantage på øerne, og da kronen overtog Vestindisk Kompagnis aktiver i 1755, heriblandt La grange, ejede kongen dermed både land og en masse slaver på øerne. Kongemagten var dog involveret i kolonierne fra starten, da kong Christian 6. skød penge i grundlæggelsen af Vestindisk Kompagni i 1671.

Side 32

Parti af Toldboden i København fra omkring 1780. Billedet er fra Wikimedia Commons.

Skibene lagde til i Københavns havn og betalte told af de importerede varer i toldboden. I billedets baggrund ses også Vestindisk pakhus, som blev bygget som lager for de vestindiske produkter. Pakhuset blev bygget under den "florissante periode" i slutningen af 1700-tallet, hvor danske købmænd og ikke mindst kongemagten tjente store summer på sine kolonier. Se eventuelt også her: <http://historielab.dk/til-undervisningen/kildebank/til-elever/vestindienkildebank/10-vestindien-i-koebenhavn-2/6813-2/>

Side 33

Maleri af kong Frederik 5., ca. 1760. Billedet er fra wikimedia Commons.

Billede er Frederik 5., som var den siddende regent, da kongemagten overtog kolonierne i 1755.

Side 34

Maleri af arbejde på en sukkermark i Vestindien. Billedet er fra Scanpix.

Billede, der forestiller arbejdet på en sukkermark; slaver er i gang med grave firkantede huller til sukkerrørene, hvilket blev anset for det hårdeste arbejde. Både kvinder og mænd deltager i arbejdet. Nederst i midten ses bombaen; en slave, der var gjort til arbejdsleder og opsynsmand for de andre slaver.

Om kilderne

Kilde 1 (side 35)

Kilden er et bearbejdet uddrag af Johannes Brøndsted: *Vore Gamle Tropekolonier*.

Kilde 2 (side 35)

Billede af et sukkerkogehus i Vestindien. Slaverne arbejder, rører i sukkerkedlerne. De hvide (ejere?) undersøger sukkeret, og i baggrunden sidder en anden hvid mand, mens en slave holder en gammeldags vægt.

- *Er Brøndsted en god kilde til, hvordan produktionen foregik på øerne i 1700-tallet?*

Her lægges der op til kildekritisk arbejde. Forfatteren har sine oplysninger fra en 1700-tals plantageejers beskrivelse. Kilden er altså en andenhåndsberetning, og ikke en førstehånds-, og Brøndsteds tekst er en sekundærkilde i forhold til plantageejers tekst. Samtidig kan man måske tale om tendens. Har Brøndsteds kilde (plantageejeren) til arbejdet haft grunde til at fortælle mere eller mindre positivt om slavernes arbejde osv.?

- *Hvad tror du, at Brøndsteds holdning til slaveri og slavernes arbejde var? Find eksempler i teksten.*
Det kan diskuteres, men noget kunne tyde på, at Brøndsted har sympati for slaverne. Set ses blandt andet ud fra valg af ord: "en arbejdsdag på 10 ½ -11 timer af de strengeste markarbejde under en glødende tropesol" og "arbejdet var farligt for slaverne".
- *Lav en liste over alle de forskellige stadier, som sukkerproduktionen indebar, fra sukkerrørene blev plantet, til sukkeret til sidst kunne ende på bordet hos en dansk familie i 1700-tallet.*
Fx: sukkermarken skal måles op og huller graves. Sukkerrør plantes og der skal luges ved rørene, mens de vokser. Sukkerrørene høstes, og når bæres til sukkermøllen, hvor de knuses til saft. Saften bringes til sukkerkøgehus, hvor sukkeret koger ad flere omgange i en lang raffineringsproces. De(t) færdige produkt(er) puttes i tønder. Tønderne transporteres til havn/kyst, og bringes ombord på skibe. Skibene sejler flere måneder, til de når Danmark (København). Her raffineres sukkeret yderligere. Sukkeret kan nu købes af de, som har råd.
- *Hvem er de forskellige mennesker på billedet i kilde 2? Hvordan er de klædt, og hvad tror du, at deres roller var i sukkerkøgehuset?*
De sorte (slaver) arbejder med det hårde arbejde i sukkerkøgehuset, hvor de rører i sukkerkedlerne. De hvide er klædt fint på i typisk start-1800-tals tøj for velhavere. De to hvide mænd til højre i billedet ser ud til at undersøge sukkeret, mens en hvid mand er placeret på en stol bagved dem (måske skal de signalere, at han ikke tager del i det fysiske arbejde).

Slavehandelen problematiseres

Side 36-40

I gang med kapitlet

Det er en god idé at drøfte kampen for menneskerettigheder og forestillingen om lighed og frihed, der førte til, at slavehandelen og senere slaveriet i stigende grad blev problematiseret i sidste halvdel af 1700-tallet. Læreren kan søge inspiration fra kapitlet "Oplysningstiden og revolutioner" fra HistorieLabs bog *Hvem skal bestemme?* (<http://historielab.dk/til-undervisningen/udgivelser/hvem-skal-bestemme/>)

Eleverne kan brainstorme om, hvilke følelser billedet på side 36 vækker i dem. Eller læreren kan inddrage andre eksempler på slaveejerers brutalitet. Som eksempel kan vises filmklip fra tv-serien *Rødder* eller filmen *12 years a slave*.

Om billederne

Side 36

Der findes mange eksempler på engelske satiretegninger, der gengiver slavehandlere og slaveejerers brutalitet. Billedet her kan ses som et eksempel på, at der mod slutningen af 1700-tallet og frem opstod en bevægelse mod slaveri og slavehandel.

Yderst til højre står to sømænd, der siger noget i retning af: "Hvad ser mine øjne. Vores piger fra Wapping (en bydel i London) bliver aldrig pisket for at være tilbageholdne." Og "Ved Gud, det er for dårligt. Hvis han havde taget hende med i seng, ville det være nok. (Bandeord) jeg er dødtræt af denne handel med de sorte."

Satiretegningen er inspireret af en virkelig begivenhed. Med omkring 300 slaver ombord var kaptajn John

Kimber på vej fra Vestafrika til Caribien. For at holde slaverne i nogenlunde form tvang søfolkene dem med mellemrum til at danse på dækket. Det nægtede en 15-årig kvindelig slave at gøre, fordi hun fandt det umoralsk. Som straf lod kaptajn Kimber pigen hejse op med et reb om anklen og piskede hende. Pigen styrtede ned og pådrog sig så store skader, at hun døde.

En af de markante modstandere af slaveriet, William Wilberforce, fik Kimber anklaget ved en engelsk domstol. Sagen styrkede modstanden mod slavehandelen og slaveriet.

Link til billedet.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a1/The_abolition_of_the_slave_trade_LCCN98510128.jpg.

Side 40

Eksempel på et såkaldt Frihedsbrev fra 1809.

Med tiden blev de såkaldte frinegre efterhånden en voksende samfundsklasse. Frinegre eller "frifarvede" som de også blev kaldt, var tidligere slaver som havde fået et frihedsbrev, hvori der stod, at deres herre havde skænket dem friheden. Fra 1830'erne og frem til slaveriets afskaffelse udgjorde frinegrene ca. 20% af den samlede befolkning. I frihedsbrevet ses det her, at slavinden Susanne, der var ejet af Tristram S. Smith på Skt. Croix blev købt fri for 350 rigsdaler i 1809.

Kilden er lånt fra Det Kongelige Bibliotek.

Link til kilden:

<http://wayback01.kb.dk/wayback/20100504132722/http://www2.kb.dk/elib/mss/tt/mow/vestindien.htm>

Om kilderne

Kilde 1 – Brev af Ernst Schimmelmänn (side 38)

Kilden er et bearbejdet uddrag af brev fra Ernst Schimmelmänn til svogeren Fritz Rewentlow. Kilden er lånt fra "Danskernes slaver. Kolonisation og slavehandel ca. 1650-1850" af Calundan et. Al., 1. udgave, 1. oplag, 2003. Forlaget Pantheon, s. 138.

- *Hvordan omtaler Ernst Schimmelmänn slaverne?*
Schimmelmänn omtaler slaverne som mennesker, som det er slaverejerens pligt at sørge godt for. Men samtidig siger han også, at det er nødvendigt, at de er underlagt slaveejereren, og at slaveejereren bør opretholde sin magt og ejerskab over dem. Der er altså ikke tale om, at Schimmelmänn som sådan argumenterer for slaveriets afskaffelse.
- *Hvad er Schimmelmännns argument for at behandle slaverne bedre?*
Argumentet for at behandle slaverne bedre er, at det ikke er nødvendigt at hente nye slaver i Afrika. Slavebestanden ville kunne opretholde sig selv, hvis slaverne havde ordentlige forhold og kunne formere sig.
- *Diskuter om Schimmelmännns grunde til at afskaffe handelen med slaver primært var menneskelige eller økonomiske.*
Man kan argumentere for, at hans motiver både var økonomiske og menneskelige, selvom de selvfølgelig primært var økonomiske. Schimmelmänn videreførte et kæmpe forretningsimperium efter sin fader og han havde mange ansatte under sig, herunder omkring 1000 slaver på sine plantager i Vestindien. Han havde således en stor økonomisk interesse i at udvikle metoder til, hvordan

slavearbejdet kunne give mere overskud. Men Schimmelmann var samtidig oplysningsmand og inspireret af engelske anti-slavebevægelser, så det kan ikke udelukkes, at han også havde humane grunde og ønskede at forene humanitet og økonomisk rationalitet.

Kilde 2: Forordning om Negerhandelen (side 39)

- *Hvordan kan det være, at loven først skulle træde i kraft 10 år efter dens vedtagelse?*
Dermed havde de hvide plantere ti år til at sikre sig det nødvendige antal slaver til, at bestanden kunne opretholde sig selv, inden loven trådte i kraft.
- *Diskuter, hvilken effekt det mon havde, at loven først skulle træde i kraft 10 år senere.*
Effekten var selvfølgelig, at der blev sejlet ekstra mange slavetransporter og handlet mange slaver på slavemarkedet i Christiansted. Læg mærke til, at det kun var slavetransporterne over Atlanten, der skulle ophøre. Det var stadig tilladt at handle med slaver plantageejere til plantageejere. Og selv efter 1803 blev der sejlet med slaver under dansk flag, der blev solgt til de andre øer i Caribien som mellemstation.

Til overvejelse

Side 39

- *Hvilke grupper i Danmark (fx kongen og hans ministre, handelsmænd, præster og jurister) tror I, der primært var for, og hvem var primært imod et slavehandelsforbud og hvorfor?*
Generelt var plantageejere, skibsredere og handelsmænd, alle dem der tjente penge på handelen med sukker og andre varer fra Vestindien imod et slavehandelsforbud. Kongen og de fleste ministre arbejdede for at forbyde slavehandelen, men de var varsomme med lovens udformning og ikrafttræden for ikke at lægge sig ud med ovenstående, indflydelsesrige grupper. Andre grupper, præster og jurister havde nok af blandet holdning, om end den generelle kritik af slaveri i oplysningstiden formentlig var begyndt at smitte af på den dannede befolkning, og mange gik ind for forbud. Men i det enevældige Danmark var der ingen offentlig samfundsdebat, så forordningen i 1792 skal nærmere ses som effekten af den diskussion, der i årevis var foregået i England.
- *Diskutér om I tror, at der blev indført flest mandlige eller kvindelige slaver i de 10 år, inden loven skulle træde i kraft? Begrund jeres svar.*
Der blev helt bevidst indført langt flest kvindelige slaver til øerne i de ti år, så de kunne føde slavebørn og øerne fremover kunne forsyne sig selv med slaver.

Slaveriet ophæves

Side 41-44

I gang med kapitlet

Som optakt til kapitlet kan klassen se et uddrag af den danske film om Peter von Scholten, som kan findes på YouTube: <http://historielab.dk/til-undervisningen/kildebank/til-elever/triggere-til-elever/11-slaveriets-ophoer/>

Om billederne

Side 42

Billede af Peter von Scholtens vestindiske kæreste Anna Elizabeth Heegaard. Billedet er fra New English Review. Peter von Scholten var meget progressiv i sit syn på de sorte. Han omgikkes dem som venner og inviterede dem til selskaber i sit hjem. Desuden levede han i mange år sammen med den frifarvede Anna Elizabeth.

Side 43

Frigivelsesplakat fra 1848. Plakaten blev hængt op rundt omkring på øerne, efter at Peter von Scholten havde proklameret slavernes frigivelse. Ergo proklamationen kunne ikke længere laves om. Plakaten var det synlige bevis på slavernes frigivelse. Billedet er fra Museet for Søfart.

Om kilderne**Kilde 1** (side 42)

Kilden er et uddrag af: *Algreen-Ussing: Kongelige Reskripter og Resolutioner, Reglementer, Instruxer og Fudsatser samt Kollegialbreve.... For Aaret 1847*, s. 181-182, København, 1853.

- *Hvorfor skrev kongen til von Scholten, at frigivelsen af slaverne gerne måtte vente så længe som muligt?*
Kongen ville gerne udsætte frigivelsen så længe som muligt, for at give plantageejerne mulighed for at omstille sig til slaveriets ophør.
- *Hvilke motiver siger kongen, at han har til at afskaffe slaveriet?*
Han siger i teksten, at det skyldes retfærdighed, medmenneskelighed og i plantageejernes egen interesse.
- *Hvilke andre motiver er mon på spil i kongens overvejelser?*
Kongen ved godt, at udviklingen rundt omkring i verden går i retning af slaveriets ophør, men grunden til at han forsinker slaveriets ophør med 12 år, er for ikke at ophidse slaveejerne. Men resultatet var oprør blandt slaverne over, at de måtte vente 12 år.

Kilde 2 (side 43)

Kilden er et uddrag af en artikel fra avisen Fædrelandet, d. 18.08.1848.

- *Hvad er forfatterens holdning til frigivelsen af slaverne?*
Journalisten er negativt stillet over for det og mener, at det vil få de sorte til at føle sig overlegne.
- *Hvad mener forfatteren om Peter von Scholten?*
Han er glad for, at Peter von Scholten blev fjernet fra posten som generalguvernør. Så han giver indirekte von Scholten skylden for den måde frigivelsen er sket på.
- *Hvad frygter forfatteren, at der nu vil ske på øerne?*
Det står der ikke direkte, men man kan tolke kilden sådan, at han frygter, at de hvide plantageejere nu vil miste magten fuldstændig på øerne.

Til overvejelse**Side 43**

- *Hvorfor kunne von Scholten ikke bare frigive slaverne på egen hånd?*

Kongen var enevældig og skulle træffe den endelige beslutning om frigivelsen. Selvom von Scholten var hans stedfortræder som øverste leder på øerne, kunne ikke frigive slaverne. principielt set. Men von Scholten valgte at trods kongen.

- *Hvorfor valgte han alligevel at gøre det - trods kongens befaling?*
Enten blev han tvunget til det, fordi et slaveoprør brød ud, hvilket han gerne ville neddæmpe, så det ikke endte i blodbad. Eller også var han rent faktisk modstander af slaveri og mente det skulle afskaffes helt hurtigst muligt. Eller også var det en kombination af begge.
- *Diskutér, om I mener, at slaverne fik deres frihed - eller om de tog den selv.*
Det kan diskuteres! For på den ene side ville de ikke have fået deres frihed allerede i 1848, hvis de ikke selv havde tilkæmpet sig den gennem oprør. På den anden side var det de danske myndigheder/Peter von Scholten som rent faktisk skænkede dem friheden med proklamationen.

Fra frihed til fattigdom

Side 45-48

I gang med kapitlet

Fælles klassesdrøftelse af billederne på side 44, 46 og 47. Billederne fra kildebanken kan også inddrages:

<http://historielab.dk/til-undervisningen/kildebank/til-elever/vestindienkildebank/8-fra-frihed-til-fattigdom/3-queens/>

Hvad fortæller billederne om den sorte befolknings levestandard i perioden efter frigivelsen? Læg især mærke til personerne på billedet side 44. Analyser deres ansigtsudtryk og måde at posere for fotografen, især børnene. En dreng hæver en næve og barnet i baggrunden står med en skarp genstand - en kniv? Eleverne kan analysere billederne og beskrive boligernes udseende og personernes tøj.

Sammenlign med billedet af skoleklassen på side 47 og beskriv børnenes tøj og udseende, se også:

<http://historielab.dk/til-undervisningen/kildebank/til-elever/vestindienkildebank/8-fra-frihed-til-fattigdom/6676-2/>

Om billederne

Side 46

Maleri af arbejderboliger på Skt. Croix fra 1905. I slutningen af 1800-tallet og starten af 1900-tallet var mange blandt øernes sorte befolkning meget fattige og havde stort set lige så ringe kår, som dengang de var slaver. Billedet er fra Museet for Søfart.

Side 47

Fotografi af skoleklasse på Skt. Croix omkring år 1900. I 1839 indførte den daværende generalguvernør på øerne, Peter von Scholten, at der skulle oprettes en række skoler på øerne for sorte børn. Guvernøren mente, at man kunne forbedre de sortes forhold ved at give dem muligheden for skolegang. Men oprettelsen af skoler og børnehjem, samt arbejdsreglementets favorisering af par, der valgte at gifte sig og leve sammen i en monogam familiestruktur, var også et forsøg på at regulere og kontrollere den sorte befolkning. Derved håbede myndighederne på at kunne forhindre uro og utilfredshed, der kunne føre til oprør.

Billedet er fra Museet for Søfart.

Side 48

Stik af opstanden på Skt. Croix i 1878. Efter at slaveriet var blevet afskaffet i 1848, skulle de tidligere slavers løn bestemmes ud fra en lov om arbejde og løn. For mange betød det et liv i fattigdom og for nogle dårligere kår end da de var slaver. En stor del af øens sorte befolkning gjorde oprør i 1878. På billedet kan man se, at kvinderne var i front og ledede oprøret (de bærer hovedtørklæde og deres nederdele er bundet op). "Oprørsdronningerne", The Queens, hyldes i dag som nationale helte på øerne.

Stik fra bladet Illustreret Tidende i 1878, som kunne købes i Danmark.

Side 48

Tegning af Queen Mary. I 1878 udbrød der oprør på St. Croix, hvor befolkningen var vrede over, at forholdene ikke var blevet meget bedre, siden slaveriet blev ophævet i 1848. Mary Thomas var en meget aktiv del af oprøret og fik titlen Queen Mary af de lokale. På billedet bærer hun en skarp sukkerkniv og en brændende fakkel.

Billedet er lånt fra Rigsarkivet.

Om kilderne

Kilde 1: Landfogedens beskrivelse af slavernes reaktion på frigivelsen (side 44)

Kilden er fra Rigsarkivet. Den er lånt fra artiklen: "Privilegier og rettigheder som slave og fri – emancipationen på St. Jan" af Karen Fog Olwig i bogen: "Fra slaveri til frihed. Det dansk-vestindiske slavesamfund 1672-1848" af Per Nielsen (red.), Nationalmuseet 2001, side 107.

- *Hvad var det for en frihed, slaverne fik?*
Slaverne var blevet emanciperede. Det betød, at slaveejerens ejerskab over slaven var blevet ophævet. Men slaverne opfattede i lige så høj grad friheden som en menneskelig og juridisk ligestilling med de hvide.
- *Hvordan tror du, at friheden blev oplevet af slaverne?*
Friheden blev oplevet med overraskelse, men også stor glæde. Og der opstod hurtigt en feststemning og en vis løssluppenhed. Slavernes fejrede det ifølge kilden ved at tage til Skt. Thomas og feste. Charlotte Amalie på Skt. Thomas var en stor by, hvor der var gang i den.

Kilde 2: Tyendeloven eller 'Arbejdsreglementet af 1849' (side 46)

- *Hvor mange timer om dagen skulle de ansatte arbejde på plantagen?*
I Caribien står solen op kl. cirka 6 og går ned kl. 18. De ansatte på plantagerne skulle arbejde fra solopgang til nedgang, dog undtaget en time til morgenmad og to timer til frokost, altså en arbejdsdag på omkring 9 timer.
- *Hvordan tror du, at arbejdsforholdene for de ansatte var på plantagerne efter tyendelovens indførelse?*
Arbejdsforholdene var blevet noget bedre efter frigivelsen, da arbejdsdagen var blevet lidt kortere, pauserne længere og med en arbejdsuge på 5 dage. Men arbejdet som landarbejder var stadig hårdt og mindede en del om årene som slave, derfor forsøgte mange at rejse væk fra plantagerne og søge arbejde i byerne eller på andre øer.
- *Hvorfor må arbejderen kun opsige sin tjeneste en gang om året?*

Arbejdsreglementet skulle sikre plantageejerne den nødvendige arbejdskraft, og at arbejderne ikke stak af. Ved at binde markarbejderne til en årlig kontrakt og gøre dem til en slags stavnsbundet tyende, forhindrede plantageejeren arbejderne i at søge arbejde andetsteds.

Til overvejelse

Side 46

- *Hvorfor indførte den dansk-vestindiske regering en tyendelov i 1849 – hvad forsøgte myndighederne at opnå med loven?*

Tyendeloven skulle sikre, at plantagerne stadig havde den fornødne arbejdskraft, og at slaverne blev på plantagerne og udførte stort set det samme arbejde som hidtil. Læreren kan fortælle, at der også i Danmark var en tyendelov, som gjaldt for karle, piger og andre tjenestefolk. Den gav stor indflydelse til arbejdsgiveren og var ikke til fordel for de ansatte.

- *Kig igen på kilde 1 og dine svar på spørgsmålene til kilde 1: Hvordan tror du, at friheden blev oplevet af slaverne – hhv. den dag proklamationen blev læst op – og 5 år efter?*

Slaverne oplevede friheden med stor glæde og fejring, den dag proklamationen blev læst op. 5 år efter var friheden knap så rosenrød, især ikke på Skt. Croix og Skt. Jan, hvor tyendeloven blev håndhævet strengt. Nogle følte måske, at de var kommet fra asken til ilden.

- *Diskuter, om I mener, at slaverne fik værre eller bedre levevilkår i de første år efter slaveriets afskaffelse.*

Man kan godt argumentere for, at de på nogen måder var dårligere stillet end før. De skulle knokle stort set lige så hårdt til en ussel løn, og skulle endda selv betale for mad og tøj og bolig, som de før havde fået stillet til rådighed af deres slaveejer. Hertil kommer, at perioden efter frigivelsen var præget af økonomisk dårlige tider, da sukkerproduktionen faldt.

Side 48

- *Hvorfor forsøgte de danske myndigheder at regulere de vestindiske familieformer og belønne de par, der valgte at gifte sig og bo sammen?*

Belønningen af par, der levede i en monogam familiestruktur, skete som led i at regulere og kontrollere den sorte befolkning. I den gamle familiestruktur var slaverne familiært forbundne på de forskellige plantager og kunne hurtigt komme hinanden til hjælp, hvis der udbrød oprør, eller en slave fra en anden plantage var løbet væk. Derved håbede myndighederne at kunne forhindre uro og utilfredshed, der kunne føre til oprør.

- *Hvorfor mon de danske myndigheder oprettede flere skoler og børnehjem på øerne efter frigivelsen?*

Oprettelsen af skoler var et forsøg på at uddanne og hjælpe den sorte befolkning med det håb, at de ville blive bedre til at klare sig selv, men læg mærke til, at undervisningen var på et meget basalt niveau, for man ville heller ikke risikere, at de sorte for kloge!

- *Diskuter, hvorfor de frigivne slaver holdt fast i deres traditionelle familiemønstre og kun få valgte at gifte sig, trods fordelene?*

Den caribiske 'way of life' og familietraditionerne var så fast forankrede, at de var svære for myndighederne at bryde. Slaverne havde altid levet sådan, også inden de blev indført til Vestindien, og det blev de ved med.

Mod salget – øerne efter 1848

Side 49-52

I gang med kapitlet

Fælles klasses Diskussion: Kan en stat sælge noget af sit land? Læreren kan indlede med en tænkt (og provokerende) situation, som beskrevet i kapitlet *Kan en stat sælge noget af sit land*, side 5. Folketinget har besluttet at sælge Lolland, Falster og Møn til Tyskland, da de ikke giver overskud og er en klods om benet på Vækstdanmark. Kan man det?

Om billederne

Side 49

Farvetryk fra 1916. På satiretegningen er øerne afbilledet som en baby, der skal vælge mellem to kolonimagter. I virkeligheden blev befolkningen på øerne slet ikke spurgt ved afstemningen. Illustration af Harry Nielsen, 1916.

Billedet er udlånt af Museet for Søfart. Originalpostkort findes på Det Kongelige Bibliotek.

Side 50

Fotografi af ceremonien ved overdragelsen af Dansk Vestindien til USA. Ceremonien fandt sted den 31. marts 2017 i byen Charlotte Amalie på Skt. Thomas. Dannebrog tages ned, mens det amerikanske æreskompagni ser på. Billedet er fra Museet for Søfart.

Om kilderne

Kilde 1: Checken på 25 millioner gulddollars (side 51)

- 25 mio. dollars ville svare til 3,2 mia. i nutidskroner. Diskuter om I synes det er billigt eller dyrt. (Gå evt. på nettet og søg på, hvad man kan få for et sådant beløb.)
Til sammenligning får det danske militær 21-22 mia. kroner om året. Det kongelige Teater får ca. ½ mia. kr. om året.

Til overvejelse

Side 51

Det er rene holdningsspørgsmål. Derfor er her ingen forslag til svar.

Spør efter kolonitiden

Side 53-58

I gang med kapitlet

Se evt. i fællesskab på klassen denne kortfilm om slavebyvandring i København:

https://www.youtube.com/watch?v=-szW_Qs5I5s

Eleverne kan også som optakt til kapitlet spille dilemmaspelet *Fra Vestindien til Danmark - helt sort*:

<http://dilemma-spillet.dk/dilemmaspillet/420/>

Om billederne

Side 52

Vestindisk Pakhus, Toldbodgade 40 i København. Pakhuset blev bygget som lager for de produkter, især kaffe og sukker, som blev sejlet til Danmark fra De Vestindiske Øer. Det blev opført under den såkaldte florissante periode i slutningen af 1700-tallet, hvor Danmark tjente store summer på sine kolonier. I dag huser Vestindisk Pakhus Den Kongelige Afstøbningsamling.

Billedet er fra wikipedia.

https://da.wikipedia.org/wiki/C.F._Harsdorff#/media/File:Vestindisk_Pakhus_cbh.jpg

Side 54

Humortegning kaldet *Den rige mister Wilson* fra 1917. Humorbladet Klods Hans tegnede et billede af salget af De Vestindiske Øer. På billedet ses den daværende præsident, Woodrow Wilson, klædt som Onkel Sam – som traditionelt personificerer den amerikanske regering. Onkel Sam drager på billedet bort med tre små negerbørn, der er symbol på de tre øer. Konen græder over, at børnene tager bort, mens manden ikke virker ked af det – måske på grund af de mange penge Danmark fik ved salget. Eleverne kan diskutere, hvad tegningen siger om datidens syn på den sorte befolkning på øerne.

Billedet er lånt fra Det kongelige Bibliotek

Om kilden

Kilde 1

Geografibog fra 1913. Kilden er et uddrag af J.P. Espersen og J. Gr. Pinholt: *Den vide Verden. Geografiske Læsestykker IV. Sønderjylland og vore Atlanterhavsøer samt lidt Astronomi*, C. Schønemanns Forlag, 1913

- *Hvilken betydning har det, at forfatteren bruger ordet "indført" om den måde afrikanerne kom til de Vestindiske Øer på?*
"Indført" er et meget neutralt ord og en underdrivelse i denne sammenhæng. Slaverne blev indfanget, solgt og fragtet på den mest brutale vis. Dermed undlader teksten at berøre den grusomhed, hvorunder "indførelsen" fandt sted.
- *Hvordan beskriver forfatteren efterkommerne af slaverne?*
De beskrives som dovne, uselvstændige, letsindige, uvidende, opfarende, men også godmodige. Af og til ligefrem grusomme og rå. Det vil sige, de beskrives som meget uopdragne børn, som konstant skal være under opsyn og styres og bestemt ikke kan leve op til et ansvar som frie borgere. Så groft ville man ikke engang beskrive børn i dag.

De vestindiske øer 100 år efter salget

Side 55-58

I gang med kapitlet

Lad eleverne starte med at google danske rejsereklamer for Vestindien. Hvordan beskrives øerne i reklamerne? Hvilke adjektiver anvendes der? Dernæst kan eleverne søge på amerikanske tilsvarende

rejsereklamer (søg på 'U.S. Virgin Islands travel') og sammenlign med de danske rejsebeskrivelser. Er der forskel på rejsereklamernes beskrivelser?

Om billederne

Side 57

Akvarel malet af Jørn Mathiasen i 1975 forestiller slaver under dæk på et slaveskib. Akvarellen blev lavet til brug for en tv-udsendelse i forbindelse med filmatiseringen af Preben Ramsløvs bog *Massa Peter*. Bogen handler om Peter von Scholten og slaveriet på Dansk Vestindien.

Billedet er fra Museet for Søfart.

Side 58

Fotografi af skulpturen 'Freedom'. Freedom symboliserer slavernes oprør og kamp for frihed. Skulpturen blev lavet i 1998, og i 2016 forærede De Vestindiske Øer skulpturen som en folkegave til Danmark. Det skete i forbindelse med fejringen af 150-året for slaveriets afskaffelse på de tre øer. Ønsket er, at 'Freedom' kommer op at stå et sted i Danmark som det første officielle mindesmærke for Danmarks rolle i slavehandelen og slaveriet på De Vestindiske Øer. Diskussionerne om Freedom's placering og den mere generelle debat om hvorvidt Danmark bør sige undskyld (jf. kilde 1 på side 58), vidner om, at der i Danmark for øjeblikket er stort fokus på slaveriets historie.

Om kilden – til overvejelse

Side 58

De tre debatudsagn giver eleverne eksempler på forskellige standpunkter i debatten om en undskyldning. Hvis de ikke er helt enige i nogen af dem, kan de enten vælge den, de føler sig mindst uenig med, eller gå på nettet og lede efter andre udsagn, der passer bedre til deres personlige holdning.

Hvis vi skal sige undskyld, skal det så være en officiel undskyldning fra Folketinget og/eller dronningen, eller fra hele det danske folk, måske i form af en folkegave eller stor offentlig ceremoni?

Hvis man ikke mener vi skal sige undskyld, er det en god ide at prøve at lave en liste med 2-3 argumenter for hvorfor.

De fleste vil nok mene, at det er i orden at være stolt af sin historie, uden at sige undskyld for fortidens ubehageligheder. Læreren kan spørge eleverne, om de vil føle sig mere stolte, hvis vi siger undskyld og giver en økonomisk kompensation til vores tidligere kolonier.

Supplerende materialer

Faglitteratur til eleverne

Claus Buttenschøn & Olaf Ries. *Danmark og slaveriet*. Alinea 2003

Hans Gregersen. *Slaveliv i Dansk Vestindien*. Tema 1993

Rikke Lie Halberg og Bertha Rex Coley. *Dansk Vestindien – fra dansk koloni til amerikansk territorium*.

Frydenlund 2016

Dorthe Nielsen og Maria Sander. *Dansk Slavehandel*. Gyldendal 2010

Skønlitteratur til eleverne

Maria Helleberg. *Miss Suzanna*. Forum 2002

Scott O'Dell. *De kaldte mig Angelika*. Klim 1998

Film og video

Peter von Scholten. 1988 (spillefilm)

Guldkysten. 2015 (spillefilm)

Miniforedrag. Dansk kolonihistorie (3:14 min.) http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/miniforedrag-kolonihistorie/?no_cache=1&cHash=59467e73db748511dbf7495e5ba0b876

Links

Tema: *Dansk Vestindien - 790 fotos*. Søfartsmuseet

<http://billedarkiv.mfs.dk/fotoweb/albums/WE6dCakt4Auur34XCmroppVHBBYsCLjXR1cOxA/>

Verdenskulturarv - arkivalier fra Danmarks kolonitid i Vestindien. Statens Arkiver.

<https://www.sa.dk/danmarkshistorien/dansk-vestindien>